

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, adresas J. Tumo-Vaižganto g. 4-1, LT-01108 Vilnius. Tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. info@ekgt.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

2022-04-07 Nr. S-60

DĖL ETNOLOGIJOS IR FOLKLORISTIKOS STUDIJŲ KRYPTIES GRAŽINIMO

Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo (toliau – Etninės kultūros įstatymas) 9 straipsnio 1 dalies 6 punktą nustato, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – Ministerija) ir jos valdymo sričiai priskirtos institucijos turi užtikrinti etninės kultūros pedagogų ir kitų etninės kultūros specialistų rengimą. Iki 2016 m. pabaigos tai užtikrino į *Studijų kryptis sudarančių šakų sąrašą* įtraukta studijų kryptis Etnologija ir folkloristika (U800), kuri turėjo dvi šakas – Etnologijos (U810) ir Folkloristikos (U820). Tačiau nutarus stambinti studijų kryptis ir atsisakyti studijų šakų, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. V-1075 patvirtintame *Studijų kryptių ir kryptių grupių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąraše* (toliau – Studijų kryptių sąrašas) Etnologijos ir folkloristikos studijų krypties nebeliko.

Šios studijų krypties panaikinimas prieštarauja minėtai Etninės kultūros įstatymo nuostatai ir Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymui, kurio 3 straipsnio 2 ir 3 dalys nustato lituanistikos studijų prioritetą, pabrėžiant tokių studijų reikšmę esminių tautos tapatybės išsaugojimo, stiprinimo Lietuvoje ir užsienyje bei raidos uždavinių įgyvendinimui. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme ir jo priedėlyje „Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindai“, kuriame aptariama mokslo ir švietimo bei kultūros politika, taip pat pabrėžiama etninės kultūros, tautinės savimonės, bendruomeniškumo ir pilietiškumo svarba. Aiškindamas Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad konstitucinė kultūros samprata „apima kuo įvairiausias Tautos ir atskirų bendruomenių turimas bei puoselėtinas vertybes – visuomenėje susiklosčiusius elgesio modelius bei normas (įskaitant teisę, papročius ir tradicijas), istorinę patirtį“, kultūros vertybės turi būti „perduodamos ateities kartoms, jos yra Tautos ir valstybės išlikimo bei tęstinumo pamatas“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005-07-08 nutarimas byloje Nr. 10/02). Lietuva turi ir tarptautinių įsipareigojimų dėl nematerialiajam kultūros paveldui priskiriamų etnokultūrinių vertybių išsaugojimo: UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos 13 straipsnis įpareigoja konvenciją ratifikavusias valstybes (tarp jų ir Lietuvą) skatinti nematerialaus kultūros paveldo mokslines, technines ir menines studijas, tarp kurių patenka ir etnologija bei folkloristika.

Panaikinus studijų kryptį, buvo nutraukta etnologijos ir folkloristikos plėtrą Lietuvoje užtikrinanti grandinė, jungianti šios krypties specialistų rengimą ir etnologijos mokslą, kuris įvardytas kaip atskira mokslo kryptis Etnologija H006 *Mokslo kryptių klasifikatoriuje*, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. V-93 „Dėl mokslo sričių ir meno sričių klasifikatorių patvirtinimo“. Nors jungtinės etnologijos doktorantūros studijos šiuo metu dar tebevykdomos, tačiau studijų krypties panaikinimas tolimesnėje perspektyvoje nulemia visišką etnologijos ir folkloristikos mokslų išnykimą Lietuvoje.

Sunku sutikti su Ministerijos atstovų ne kartą išsakytu teiginiu, kad etnologijos ir folkloristikos studijų krypties programos gali toliau sėkmingai gyvuoti jas priskiriant Kultūros studijų kryptį. Tačiau pastaroji studijų kryptis yra siejama su Britų (Birmingemo) sociologine

mokykla, turinčia jai būdingas specifines teorines prieigas, kai etnologijos studijos, skirtingai nei Kultūros studijų kryptis, daugelyje šalių (taip pat ir Lietuvoje) turi senas tradicijas ir yra grindžiamos fundamentiniais šio mokslo tyrimais. Pabrėžtina, kad *Mokslo kryptių klasifikatoriuje* nėra tokios Kultūros mokslo krypties.

Kita vertus, Etnologijos ir folkloristikos studijų krypties panaikinimas ir siekis vien ją sulieti su Kultūros studijų kryptimi yra diskriminacinis, kadangi kitos studijų kryptys (Menotyra, Literatūrologija, Paveldo studijos ir kt.), būdamos daug artimesnės Kultūros studijų kryptčiai, paliktos kaip savarankiškos Studijų kryptčių sąrašė. Nesuprantama, kodėl vardan stambinimo buvo nutarta išbraukti būtent Etnologijos ir folkloristikos studijų krypttį, vienintelę tiesiogiai susijusią su Etnologijos mokslo krypttimi, kai Studijų kryptčių sąrašė paliktos net kelios giminingos studijų kryptys, turinčios vieną bendrą mokslo krypttį: pavyzdžiui, studijų kryptys Lingvistika (N01), Literatūrologija (N02), Filologija (N04), Kalbos studijos (N07) ir Vertimas (N05) atitinka vieną mokslo krypttį – Filologiją (H004).

Buvusių etnologijos ir folkloristikos studijų programų akreditacijos terminai baigėsi jau prieš kelerius metus, todėl šios studijos nebevyksta (išskyrus, kaip minėta, doktorantūros studijas). Kultūros studijų kryptties aprašas buvo patvirtintas labai vėlai – tik 2021 m. pradžioje. Jame nustatytas Kultūros kryptties studijų tikslas yra pernelyg platus – „atskleisti ir padėti suprasti kultūrinę žmogiškojo pasaulio įvairovę ir skirtingas teorines, metodologines ir praktines prieigas prie tos įvairovės“, o studijų aprėptis pasižymi įvairių mokslo sričių įvairove: „Bendriausia prasme kultūros kryptties studijos apima kultūros istoriją, kultūrinę ir socialinę antropologiją, etnologiją ir folkloristiką, šiuolaikinės kultūros tyrimus, atminties studijas (toliau Apraše – Sudėtinės dalys)“. Nors nurodoma, kad rengiamos kultūros kryptties studijų programos turi atsižvelgti į kiekvienos Sudėtinės dalies (tarpe jų etnologijos ir folkloristikos) specifika, tačiau Apraše nėra atskirai įvardyta kiekvienos Sudėtinės dalies samprata ir aprėptis, specialieji studijų vykdymo bei rezultatų reikalavimai. Svarbiausia, kad šioje studijų krypttyje nėra akcentuojami lietuviškos tapatybės puoselėjimo nacionaliniai interesai, kuriais vadovautis įpareigoja aukščiau minėti teisės aktai. Akivaizdu, kad naujai sukurta Kultūros studijų kryptis yra per stambi ir nesudaro galimybių įvardyti atskirų jos Sudėtinių dalių specifikos, taigi šiuo atveju studijų kryptčių stambinimas nepasiteisino.

Etnologijos ir folkloristikos studijų samprata, aprėptis ir studijų vykdymo reikalavimai aiškiai įvardyti tik Etnologijos ir folkloristikos studijų kryptties apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. spalio 5 d. įsakymu Nr. V-1033 „Dėl etnologijos ir folkloristikos studijų kryptties aprašo patvirtinimo“, kuris iki šiol galioja.

Tuo remdamiesi prašome įrašyti atskirą Etnologijos ir folkloristikos studijų krypttį į *Studijų kryptčių ir kryptčių grupių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąrašą*, leidžiant rengti šios kryptties studijų programas pagal galiojantį Etnologijos ir folkloristikos studijų kryptties aprašą. Šią būtinybę pabrėžia tiek Etninės kultūros globos taryba, tiek Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija, kuri savo rezoliucijose (2018-10-11 „Dėl programos „Globali Lietuva“ ateities vizijos“; 2019-11-20 „Dėl tautinės tapatybės ugdymo Lietuvos švietimo įstaigose“) pateikė prašymą Ministerijai sudaryti galimybes Lietuvos universitetuose įgyti etninės kultūros specialybę. Etnologijos ir folkloristikos studijų plėtrai būtina mūsų šalyje sudaryti palankias sąlygas, kadangi kuo toliau, tuo labiau ryškėja šios srities specialistų didžiulis trūkumas, o iš to kyla grėsmė tradicinės kultūros ir tautinės savimonės išsaugojimui, Lietuvos nacionalinių interesų ir tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimui.

Tarybos pirmininkė

Dalia Urbanavičienė